

İbrahim (Yaycıoğlu) Ağa (1871-1942)

Yaycızâde İbrahim (Yaycıoğlu) Ağa, 1871 yılında Maraş'ın Andırın İlçesine bağlı Kesim Köyünde doğmuştur. Babası Yaycızâde Hacı Durdu Ağa'dır. Kuşaklardır tarımla ilgilenen bir aileden gelmektedir. Dolayısıyla uzun süre ailesinin mülkiyetinde bulunan arazilerde tarımla uğraşmıştır. Kısa bir dönem Andırın Bidayet Mahkemesinde üye olarak da görev yapmıştır. Bu görevi sırasında bir rüştiye mektebi ve yedi köy okulunun yapımına sunduğu maddî katkı ve gayretleri sebebiyle 8 Aralık 1899 tarihinde "kapıcıbaşılık" rütbesiyle ödüllendirilmiştir. Birinci Dünya Savaşının ardından Mondros Mütarekesi'nin imzalanması ve işgallerin başlaması üzerine Millî Mücadeleye katılmış ve Güney Cephesinde Fransız işgaline karşı silahlı direnişte aktif olarak yer almıştır.

Millî Mücadelede Doğu Kilikya Kuvâ-yı Milliye Komutanı Yüzbaşı "Aydinoğlu" Osman Tufan Bey'in (Osman Tufan Paşa) emrinde "Andırın Grup Kumandanı" olarak görev yapmıştır. Ayrıca millî kuvvetler için bağış kampanyaları düzenleyerek, yiyecek, malzeme, hayvan, çadır ve para sağlamış, kendisi de doğrudan bağışlarda bulunmuştur. Örneğin, İbrahim Ağa'ya gönderilen bir belgeye göre, bu kampanyalardan birinde 15 Nisan 1920 tarihi itibariyle toplanan bağış şöyledir: 65 adet sığır, 512 adet davar, 520 şinik arpa (1 şinik, 8 kg kadardır), 66 adet çuval, 3 bin 281 şinik buğday, 16 adet dirgen (sert toprağı gevşetmek, çimleri havalandırmak vs amacıyla kullanılan 3, 4 ya da 5 sivri uçlu tarım aleti), 19 adet helke (bakraç), 280 adet kaşık, 12 adet kazma, 10 adet kürek, 21 adet karavana, 649 kıyye yağ (1 kıyye ya da okka, 1.2 kg kadardır), 29 adet çuval çadır.

Bunlarla birlikte, İbrahim Ağa, Osman Tufan Bey tarafından Kadirli'nin işgalci Fransız kuvvetlerinden temizlenmesine destek vermesi için de görevlendirilmiştir. Millî kuvvetlerin başarılı harekâtı sonucunda Fransız kuvvetleri 7 Mart 1920 tarihinde Kadirli'den çekilmiş, içlerinde İbrahim Ağa'nın müfrezesinin de bulunduğu 5 müfreze 27 Mart 1920 tarihinde Kadirli'ye girmiştir. İbrahim Ağa ve emrindeki silahlı gruplar, Fransızların Çukurova'dan Doğu Anadolu'ya asker ve silah sevkini engellemek için Haruniye Demiryolunun tahrip edilmesi ile Mercin ve Kozan'ın işgal güçlerinden temizlenmesi görevlerinde de yer almıştır. Kendisi gibi Millî Mücadelede görev alan damadı Hacı Evliya Efendi, Maraş'taki bir sokak çatışmasında Ermeniler tarafından şehit edilmiştir.

Mustafa Kemal Paşa'nın Doğu Kilikya için özellikle görevlendirdiği ve bu görevi başarıyla tamamlayan Osman Tufan Paşa, bu süreçte İbrahim Ağa'nın evinde kalmış ve burayı karargâh olarak kullanmıştır. Anılarında Andırın'ın Güney Cephesine katkısı ve "sırdaşı" olarak tanımladığı İbrahim Ağa'ya da geniş yer vermiştir. Burada "İkincikanun 1336 başında, Andırın'a geldim. Andırın bahsi üzerinde biraz durmayı faydalı buluyorum. Coğrafi vaziyeti ile halkının yaradılışında, işimize yarar vasıflar bulunuşu, benim vazifemi çok kolaylaştırmıştı. Andırın, Göksun kazasına tâbi olduğu halde, Maraş'la daha çok tanışır. Okuryazarları çoktu. Havadis meraklıdırlar, haksızlıktan çok şikâyet ederler. Bu hususta biraz da yaygara yaparlar. Havadis duymayı ve toplamayı çok severler. Duyduklarını tahlil ederler, derebeyleri gibi orada da kabile şerafeti taşıyan ağalar vardır. En ilerileri Yaycıoğlu İbrahim Ağa'dır. Birbirini gizlice

kıskanırlar, hükümete yakınlığı severler, fakat tenkit ederler. Yurtlarını severler, esareti katiyen çekemezler. Hür yaşamak, kanuna itaat etmek, yaradılışlarına uygundur.” denilerek, İbrahim Ağa ve Andırın’a ilişkin bilgiler, özellikler ortaya konulmuştur.

Cephedeki başarılı faaliyetlerinin de katkısıyla Türkiye Büyük Millet Meclisinin birinci yasama dönemi için Maraş Milletvekili olarak seçilen İbrahim Ağa, Güney Cephesindeki millî direnişe destek vermeye devam etmek için yasama görevine başlamadan istifa etmeyi tercih etmiş ve Meclise gitmemiştir. Bunun üzerine, onun yerine Hasib (Aksüyek) Bey seçilmiştir.

Millî Mücadelenin ardından Maraş’a dönen İbrahim Ağa, 27 Teşrinievvel 1341 (Ekim 1925) tarihinde bir asker kaçağına yardım ettiği gerekçesiyle oğlu Süleyman Bey ile birlikte tutuklanarak Ankara İstiklâl Mahkemesi tarafından yargılanmış ve suçlu bulunarak mahkemenin 28 Sıra, 5 Esas Numaralı ve 31 Ocak 1926 tarihli kararıyla 3 yıl sürgün cezasına mahkûm edilmiştir. Sürgün cezasının başlamasından 4 ay kadar sonra, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 24 Mayıs 1926 tarihli oturumunda, Millî Mücadele döneminde cephe hizmet vermiş diğer 526 kişiyle birlikte İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilmesine karar verilmiştir.

Sürgün cezasını oğluyla birlikte Antalya’da tamamlayan İbrahim Ağa, doğum yeri olan Andırın Kesim Köyüne dönmüş ve vefat ettiği 1942 yılına kadar burada kalmış, kamu kurumları ya da siyasette herhangi bir görevde bulunmamıştır. Soyadı Kanunuyla birlikte “Yaycıoğlu” soyadını alan ailenin sonraki kuşakları da aktif siyasetle ilgilenmiştir. Örneğin, İbrahim Ağa’nın oğullarından Abdullah Yaycıoğlu, 1934-1943 yılları arasında CHP Andırın Başkanlığı yapmış, babasının vefatından 1 yıl sonra CHP Maraş Milletvekili olarak seçilmiş ve TBMM’nin VII, VIII ve XI. yasama dönemlerinde Maraş Milletvekili olarak Mecliste yer almıştır.

Maraş ve çevresinin eski ailelerinden birinden gelen Yaycızâde İbrahim Ağa, gerek Millî Mücadele öncesindeki kamu görevinde, gerekse Millî Mücadelenin güney cephesinde önemli hizmetlerde bulunmuş ve bu hizmetlerinden dolayı kendisine “kapıcıbaşılık” unvanı ve İstiklâl Madalyası verilmiştir. Maraş’ın 1919’da önce İngilizler, ardından İngilizlerle anlaşan Fransızlar tarafından işgal edilmesi üzerine şehrin savunması için ilk harekete geçenler arasında yer almıştır. Cephe ve gerisindeki hizmetlerinin de katkısıyla TBMM’nin birinci döneminde milletvekili olarak seçilmesine karşın yine cephe kalmayı tercih etmiştir. Zaferden sonra da vefatına kadar siyasetle ya da kamu göreviyle ilgilenmemiş olması, herhangi bir kişisel çıkar düşüncesinin olmadığını açıkça göstermiştir.

Barış ERTEM

KAYNAKÇA

TBMM Arşivi ve Resmî Yayınlar

Birinci Dönem Meclis Albümü (1920-1923), TBMM Basımevi, Ankara 2022.

İkinci Dönem Ankara İstiklâl Mahkemesi (1925-1927), Cilt 7/3, (Yay. Mehmet Ali Kumbuzoğlu), TBMM Basımevi, Ankara 2020.

TBMM Albümü: 1920-2010, Cilt 1 (1920-1950), 2.baskı, TBMM Genel Sekreterliği, Ankara 2010.

TBMM Albümü: 1920-2010, Cilt 2 (1950-1980), 2.baskı, TBMM Genel Sekreterliği, Ankara 2010.

TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 2, Cilt 25, 24.5.1926.

Türk İstiklâl Harbi, Cilt 4: Güney Cephesi, Genelkurmay Basımevi, Ankara 2009.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 25. Yıldönümünü Anış: TBMM Albümü Dönem: I, TBMM Basımevi, Ankara 1945.

Kitaplar, Ansiklopediler ve Araştırma Eserler

AKBIYIK, Yaşar, **Millî Mücadelede Güney Cephesi: Maraş**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1990.

ALTINANIT, Hasan İzzet, "Millî Mücadelede Güney Cephesi İçinde Maraş", **Uluslararası Millî Mücadele Döneminde Maraş Sempozyumu (3-4 Şubat 2017)**, Cilt 3, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş 2019, s.34-59.

ARSLAN, İsmail, "Andırın Çete Örgütlenmesi ve Ağıtlarda Kalanlar", **Uluslararası Millî Mücadele Döneminde Maraş Sempozyumu (3-4 Şubat 2017)**, Cilt 3, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş 2019, s.165-176.

ÇELİK, Kemal, "Millî Mücadele'de Adana (Güney) Havalisi Komutanları", **Millî Mücadele'de Güney Bölgesi Sempozyumu (25-27 Aralık 2013, Gaziantep)**, (haz. Erdem Ünlen, Orhan Neçare), Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2015, s.623-671.

ÇINKIR, Celil, "Millî Mücadelede Andırın", **Uluslararası Millî Mücadele Döneminde Maraş Sempozyumu (3-4 Şubat 2017)**, Cilt 2, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş 2019, s.26-52.

GÖKHAN, İlyas, **Kahramanmaraş Tarihi**, Cilt 2, Akbaba İletişim Matbaacılık, Niğde 2019.

GÜNAY, Nejla, "Maraş'ın İşgali ve Kurtuluşu", **Millî Mücadele'nin Yerel Tarihi 1919-1923, Cilt 4: Kahramanmaraş, Şanlıurfa, Kilis, Gaziantep, Hatay, Mersin, Osmaniye, Adana**, Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA), Ankara 2023, s.29-65.

Osman Tufan Paşa, **Kurtuluş Savaşı Hatıraları**, Arma Yayınları, İstanbul 1998.

UĞUR, Burak, "Yaycıoğlu, Abdullah", **Kahramanmaraş Ansiklopedisi, Cilt 4**, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Ankara 2024, s.323.

YAYCIOĞLU, Yusuf Necat, "Andırın Cephesinde Osman Tufan Paşa", **Uluslararası Millî Mücadele Döneminde Maraş Sempozyumu (3-4 Şubat 2017)**, Cilt 3, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş 2019, s.177-178.

YAYCIOĞLU, Yusuf Necat, **Osman Tufan Paşa: Çukurova'da Kuvâ-yı Milliye Döneminin Efsane Kahramanı**, Ekrem Matbaası, Adana 2012.

31/10/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ibrahim-yaycioglu-aga-1871-1942/?pdf=7382> adresinden erişilmiştir